

Stress vrij omgaan met de koe

Stress-test koeien

Alies Westerveen, juni 2014

Aandachtspunten	Ja	Nee	Opmerkingen
1. Vervullen basisbehoeften			
Bezetting stal ≤ 100%			Bij overbezetting: ranglagere dieren minder rust, minder voeropname en meer klauwproblemen. Ook meer agressie aan voerhek.
Kunnen de koeien altijd eten? (voer/push cijfers/licht er overal voer?)			Voor een goede melkgift is een constant gevulde pens noodzakelijk.
Kunnen alle dieren altijd makkelijk schoon water drinken?			Water is essentieel voor een goede vertering. Koeien drinken 8-10 x pd. Ranghogere koeien moeten de weg niet kunnen blokkeren.
Is er weidegang?			Beter voor poten en voor natuurlijk gedrag
Aantal koeien met kale plekken op poten, rug of nek < 10%			Kale plekken zijn vaak signaal dat de afmetingen van de ligboxen niet optimaal zijn.
Pensvulling goed?			Heeft de koe de laatste 6 uur voldoende gegeten?
Aantal liggende koeien die herkauwen > 70%			Herkauwen is een maat voor de kwaliteit van het structuurvoer. Herkauwen is essentieel voor een koe.
Licht: kan je 16h/d de krant kan lezen in de stal? (200 Lux)			16h daglicht licht nodig voor goede melkproductie.
Ventilatie goed? (geen koeien neus in lucht/lege plekken in stal/snelle adem?)			Koe moet kunnen koelen en frisse lucht inademen.
Bezetting stal jongvee ≤ 100%			Zie boven + Overbezetting is ook extra infectiedruk en sociale stress.
Kan het jongvee altijd eten?			
Kan al het jongvee altijd makkelijk schoon water drinken?			
Krijgen de jonge kalveren drinken uit speenemmer?			Een kalf heeft een natuurlijke behoefte en drang tot zuigen. Dit geeft hem ook rust.
Krijgen de kalveren ruwvoer?			Ruwvoer is nodig voor ontwikkeling van de pens.
Worden kalveren gespeend met max 1 wisseling per week?			Spenen is erg stressvol, daarom niet alle wisselingen tegelijk (ander voer, nieuwe vrienden, andere stal, ligboxen etc)
2. Veiligheid & Zekerheid			
Zijn alle stallen vrij van dode hoeken?			Koe moet altijd weg kunnen van een ranghogere dier.
Lopen koeien voorzichtig op de vloer? (niet met achterpoot in voorpas?)			Een te gladde of oneffen vloer maakt de koe onzeker en geeft risico op pootproblemen.
Waar staat de behandelbox?			Koe is een kuddedier: Isolatie is de sterkste stressor
Is er een bekappingsschema? Worden er scores bijgehouden?			Koe is vluchtdier en laat pijn niet snel zien. Klauwproblemen worden bijna altijd (te) laat gezien. Regelmatige controle helpt.
Is het aantal kreupele koeien, koeien met gebogen rug of "dansende" koeien < 10%?			Teveel kreupele koeien is een signaal dat er iets niet goed is: gladde vloer, afmetingen ligbox, sociale stress, voeding?
Is het aantal "wachtende koeien" (koeien die staan niets te doen) < 10%?			Een koe moet niet staan wachten: ze moet eten, drinken, herkauwen, liggen, groomen (koeborstel) of ergens naar toe op weg zijn.
Is de wachttijd voor de laatste koeien in de wachtruimte voor melken < 2 uur?			In de wachtruimte staan koeien dicht op elkaar dan wat ze normaal zelf zouden doen: sociale stress en hittestress. Ook slecht voor de klauwen.
Indien een opdrijfhek : is deze ruim afgesteld en heeft een signaal?			Zie hierboven
Is de gem. vluchtscore (bij 5 dieren per groep) < 2 m:			Er is aangetoond dat koeien met een lage vluchtscore (rustig vee) minder kreupelheid hebben en een hogere melkopbrengst
- Jongvee			
- Kalfjes			
3. Vertonen sociaal contact			
Hebben de vaarzen, droge- en melkkoeien contact met elkaar?			Als de dieren al contact met elkaar hebben gehad is de sociale stress bij verplaatsen naar een andere groep een stuk minder
Hebben de kleinste kalfjes contact met andere kalfjes/ koeien?			Sociaal contact is voor een kuddedier essentieel. Kalf wordt gescheiden van de moeder en heeft dus behoefte aan ander contact (stress verlagend, kalmerend, weerstand verhogend)
Worden kalveren in groepshuisvesting gehouden?			Idem
Worden de kalveren per twee verplaatst naar nieuwe groep?			Koeien /kalveren maken vriendjes. Samen verplaatsen naar een nieuwe situatie verlaagt de hoeveelheid stress en maakt dat ze sneller aanpassen.

Worden vaarzen per twee verplaatst?		Idem
Zijn er koeborstels?		Voor vachtverzorging en ze werken rustgevend.
Worden vaarzen ruim voor afkalven bij de droge en/of koeien geplaatst ?		Afkalven is hoge risicoperiode dus aantal stresspunten zo laag mogelijk houden: op tijd bij de droge koeien geeft tijd om te wennen.
Worden vaarzen groepen worden af en toe gemengd ?		Van 9 tot 20 mnd leren koeien het beste: laat ze wennen aan sociale wisselingen zodat ze later sneller aangepast zijn in een veranderende groep.
Worden de koeien voor afkalven in een strohok geplaatst?		Maximaal comfort voor de hoge-risico dieren.
Is er visueel contact met de kudde vanuit het strohok?		
Blijven de verse koeien een tijdje in het strohok om aan te sterken?		Idem + korte melktijden (voor de melkkoeien uit)
Is strohok alleen voor afkalven en is hij schoon?		Zieke koeien of een vieze afkalfstal kunnen infecties overbrengen
Kan de moederkoe het kalf droog likken?		Likken stimuleert de bloedsomloop en kalmeert
4. Contact veehouder: betrouwbaar & voorspelbaar		
Wordt negatief contact bij koeien in melkstal drijven vermeden? (Niet slaan, schreeuwen etc)		Slaan en schreeuwen veroorzaken onnodige stressmomenten. Verplaatsen kan ook door goed rekening te houden met de "opdrijf principes".
Is het aantal koeien wat mest of urineert in de melkstal < 10%?		Stress signalen
Is het aantal koeien dat in de melkstal trapt naar melkstal of naar veehouder <10%?		Idem, of pijn van het melkstal?
Wordt negatieve interactie in de melkput vermeden (niet slaan, schreeuwen etc)?		Zie hierboven: negatief contact veroorzaakt onnodige stressmomenten
Is het aantal koeien wat met beugel gemolken wordt < 10%		
Zijn de dieren bij binnenkomst mens rustig en nieuwsgierig? - Melkkoeien		Aan de reactie van het vee kan je zien hoe de dieren gewend zijn aan mensen: zijn ze bang, gewend, rustig?
- Jongvee		Bange dieren hebben meer stress. relaxed vee is gezonder en geeft meer melk.
- Kalfjes		
Worden de kleinste kalfjes wel eens rustig aangeraakt?		Vroeg aanleren dat veehouder geen gevaar is: gewenning aan mensen.
Loopt de veehouder dagelijks "zomaar",rustig, tussen de dieren? Melkkoeien		Als je alleen tussen de koeien komt om "iets vervelends " (bekappen. Insemineren etc) te doen,
- Jongvee		wordt de associatie met de mens negatief en zullen ze minder relaxed zijn.
- Kalfjes		
Is er een trainingsprogramma voor vaarzen:		Ervaring opbouwen: Eerste keer alleen er doorheen lopen en belonen.
- Opkapbox / behandelbox aanleren		Dan opbouwen. De periode van 9 tot 20 maanden is hier het meest geschikt voor.
- Melkstal		
- Mengten met melkkoeien / droge koeien		
Gaan externen rustig, voorspelbaar, zonder negatief contact om met de koeien? (Bekapper, inseminator)		Externen hebben geen relatie met de dieren en een ander belang: gaan ze met de dieren om zoals de veehouder wil?